

Materiały do znajomości rozmieszczenia wielbłądek (Raphidioptera) Polski

Contribution to the knowledge of the distribution of the snake-flies
(Raphidioptera) of Poland

Wojciech CZARNIAWSKI, Rafał GOSIK

Zakład Zoologii UMCS, ul. Akademicka 19, 20-033 Lublin

ABSTRACT: New localities of 5 species of snake-flies (Raphidioptera) in some areas of Poland are given.

KEY WORDS: Raphidioptera, faunistic, sticky traps, environmental protection, Poland.

Wielbłądki są owadami drapieżnymi, zasiedlającymi wyłącznie półkulę północną. Zarówno osobniki dorosłe jak i larwy odżywiają się drobnymi bezkręgowcami. Ze względu na skryty tryb życia są grupą trudną do obserwacji, tym bardziej, że występowanie imagines ograniczone jest jedynie do późnej wiosny i wczesnego lata (DOBOSZ 1991, 2004). Spośród ok. 100 gatunków tych owadów spotykanych w Europie, na terenie Polski stwierdzono dotychczas występowanie 9 gatunków (ASPÖCK i in. 2001). Rozmieszczenie znanych stanowisk cechuje jednak znaczna dysproporcja, wynikająca z prowadzenia badań faunistycznych głównie w zachodniej części kraju (DOBOSZ 1991, 1994). Występowanie wielbłądek na obszarze wschodniej Polski wydaje się być niewystarczająco poznane. Pierwsze dane o *Inocelia crassicornis* z okolic Lublina podaje DZIĘDZIELEWICZ (1891). Informacje o stanowiskach 4 gatunków na terenie Roztoczańskiego P. N. zawarte są w opracowaniu DOBOSZA (1991). Natomiast PIOTROWSKI (1998) podaje dane o 3 gatunkach z terenu Poleskiego P. N. BUDZYŃSKA i in. (2000) oraz CZARNIAW-

SKI i in. (2003) donoszą o kolejnych stanowiskach 5 gatunków. Łącznie cytowane źródła informują o 5 gatunkach (58 osobnikach). Tak niewielka ilość odłowionych okazów wynika nie tylko ze skrytego trybu życia i rzadkości występowania omawianych owadów, lecz również z niewielkiej skuteczności stosowanych metod badawczych (PIOTROWSKI 1998).

Szczególnie obiecującą metodą odłowu wielbłądek może okazać się korzystanie z pułapek lepowych, stosowanych od kilku lat do zwalczania szrotówka kasztanowcowiaczka (CZARNIAWSKI, GOSIK, w druku). Pułapki te, w postaci foliowych opasek pokrytych substancją klejącą, umieszczane są na pniach kasztanowców zwykle w końcu kwietnia lub początku maja i pozostają tam w okresie od jednego do kilku miesięcy. Plastry stanowią nieselektywną, ale skuteczną metodę odłowu dla wielu grup owadów związanych z drzewami, umożliwiając również przeprowadzenie badań o charakterze ilościowym, tym bardziej, że istnieje możliwość celowego ich rozmieszczenia na pniach innych gatunków drzew.

Prezentowana praca zawiera informacje o 5 gatunkach (15 osobnikach). Materiał oznaczono wg klucza zamieszczonego w monografii wielbłądek świata (ASPÖCK i in. 1991). Układ systematyczny i nazewnictwo podano za ASPÖCK i in. (1991). W opracowaniu zastosowano następujące skróty: Wojciech CZARNIAWSKI [WCz.], Rafał GOSIK [RG.], Wyżyna Lubelska [WL], Podlasie [P], Pojezierze Pomorskie [PP], Roztocze [R].

Raphidiidae

Phaeostigma notata (FABRICIUS, 1781)

- WL: Kozłówka ad Lubartów (FC00), 9 VI 2005 – 1 ex., zebrany z opaski lepowej na kasztanowcu rosnącym w parku pałacowym, leg. det. et coll. WCz.
- WL: Wandzin ad Lubartów (EB99), 7 VI 2005 – 2 exx., zebrane czerpakiem entomologicznym w runie grądu (*Tilio cordatae-Carpinetum betuli*), leg. RG., det. et coll. WCz.
- PP: Świecie ad Jajków (CE72), 16 V 2003 – 1 ex., zebrany do parasola entomologicznego z leszczyny rosnącej na skraju zadrzewienia śródpolnego, leg. RG., det. et coll. WCz.

Gatunek szeroko rozmieszczony w Europie; w Polsce notowany z kilkudziesięciu stanowisk (DOBOSZ 1991; CZARNIAWSKI i in. 2003).

Dichrostigma flavipes (STEIN, 1863)

- WL: Kozłówka ad Lubartów (FC00), 9 VI 2005 – 1 ex. (♀), zebrany z opaski lepowej na kasztanowcu rosnącym w parku pałacowym, leg. det. et coll. WCz.

- WL: Bochothnica (EB68), 26 V 2004 – 2 exx. (w tym 1 ♀), zebrane „na upatrzonego” w runie grądu (*Tilio cordatae-Carpinetum betuli*), leg. det. et coll. WCZ.
- WL: Nasutów ad Lublin (FB09), 8 VI 2006 – 2 exx. (♀ ♀), zebrane czerpakiem entomologicznym w runie grądu (*Tilio cordatae-Carpinetum betuli*), leg. RG., det. et coll. WCZ.

W Polsce jego stanowiska zgrupowane są głównie w południowo-zachodniej części kraju (CZARNIAWSKI i in. 2003).

Xantostigma xantostigma (SCHUMMEL, 1832)

- WL: Wandzin (EB99), 11 VI 2004 – 1 ex., zebrany czerpakiem entomologicznym w runie grądu (*Tilio cordatae-Carpinetum betuli*), leg. RG., det. et coll. WCZ.
- P: Mielnik (FD30), 15 VI 2003 – 1 ex., zebrany czerpakiem entomologicznym na murawie kserotermicznej, leg. RG., det. et coll. WCZ.
- P: Rezerwat „Magazyn” ad Sobibór (FC80), 20 VI 2003 – 1 ex. (♀), zebrany do parasola entomologicznego w olsie (*Ribso nigri-Alnetum*), leg. RG., det. et coll. WCZ.
- R: Jarczów ad Tomaszów Lubelski (FA88), 17 IV 2006 – 1 ex. (♀), zebrany „na upatrzonego” z drewna opałowego, w kotłowni, leg. R. ROZWAŁKA, det. et coll. WCZ.

Gatunek palearktyczny, na wschodzie kraju znany z nielicznych rozproszonych stanowisk.

Raphidia ophiopsis ophiopsis (LINNAEUS, 1758)

- WL: Wandzin ad Lubartów (EB99), 11 VI 2004 – 1 ex., zebrany czerpakiem entomologicznym w runie grądu (*Tilio cordatae-Carpinetum betuli*), leg. RG., det. et coll. WCZ.

Najpospolitsza ze spotykanych w Polsce wielbłądek, jednak na Lubelszczyźnie i Roztoczu znana zaledwie z pojedynczych stanowisk (BUDZYŃSKA i in. 2000; DOBOSZ 1991).

Inocellidae

Inocelia crassicornis (SCHUMMEL, 1832)

- WL: Siedliska ad Fajstławice (FB36), 14 VI 2004 – 1 ex., zebrany „na upatrzonego” na pniu lipy drobnolistnej rosnącej w parku dworskim, leg. det. et coll. WCZ.

Gatunek o fragmentarycznie poznanym rozsiedleniu, poławiany najczęściej na drzewach iglastych (CZARNIAWSKI i in. 2003).

SUMMARY

The authors give information about 15 specimens of 5 species of snake-flies: *Phaeostigma notata*, *Dichrostigma flavipes*, *Xantostigma xantostigma*, *Raphidia ophiopsis* and *Inocelia crassicornis*. The specimens were collected in: the Pomeranian Lake Region, Podlasie Lowland, Lublin Upland and Roztocze Region.

PIŚMIENNICTWO

- ASPÖCK H., ASPÖCK U., RAUCH H. 1991: Die Raphidiopteren der Erde: eine monographische Darstellung der Systematik, Taxonomie, Biologie, Ökologie und Chorologie der rezenten Raphidiopteren. T. I, II. Goecke & Evers, Krefeld.
- ASPÖCK H., HÖLZEL H., ASPÖCK U. 2001. Kommentierter Katalog der Neuroptera (Insecta: Raphidioptera, Megaloptera, Neuroptera) der Westpaläarktis. *Denisia*, **2**: 1-606.
- BUDZYŃSKA E., CZARNIAWSKI W., WINIARCZYK S. 2000: Materiały do poznania wielbłądek (Raphidioptera) obszarów chronionych Lubelszczyzny. *Parki nar. Rez. Przyr.*, **19** (3): 99-101.
- CZARNIAWSKI W., GOSIK R. [w druku]: Wielbłądki (Raphidioptera, Neuropteroidea) Lublina. *Ann. UMCS, Sect. C*.
- CZARNIAWSKI W., GOSIK R., BUDZYŃSKA E. 2003: Nowe stanowiska wielbłądek (Raphidioptera) na Lubelszczyźnie. *Wiad. entomol.*, **22** (3): 157-160.
- DOBOSZ R. 1991: Snake-flies (Raphidioptera, Neuropteroidea) of Poland – a faunistic review. *Roczn. Muz. Górnośląsk. – Entomol.*, **2**: 191-208.
- DOBOSZ R. 1994: Materiały do fauny wielbłądek (Raphidioptera) Polski. *Acta ent. siles.*, **2** (1): 23.
- DOBOSZ R. 2004: LR, *Raphidia ulrike* ASPÖCK, 1964, Wielbłądka, Snake-fly; Ordo: Raphidioptera / Wielbłądki, Familia: Raphidiidae. [W:] GŁOWACIŃSKI Z, NOWACKI J. (red.): Polska Czerwona Księga Zwierząt, Bezkręgowce. IOP PAN, Kraków – AR im. A. Cieszkowskiego, Poznań: 82.
- DZIEDZIELEWICZ J. 1891: Przegląd fauny krajowej owadów siatkoskrzydłych (Neuroptera, Pseudoneuroptera). *Sprawozd. Kom. Fizjogr. P. A. U.*, **26**: 26-151.
- PIOTROWSKI W. 1998: Wielbłądki (Neuropteroidea: Raphidioptera) Poleskiego Parku Narodowego. *Parki nar. Rez. Przyr.*, **17** (1): 57-59.